

יחזקאל

ב"כתר" קורעים מחירים

אנטומיה של הוצאה לאור בישראל

הוצאת כתר היא אחת משתי הוצאות הספרים הגדולות בישראל, והיא גם הוצאה מטי-פוס שהתפתח בספרות העברית רק בשניים-שלושה העשורים האחרונים. הוצאת ספרים שלא לשם ספרות, כי אם לשם צבירת רווחים, פירות-חזון. מה פלא שבראשה עומרים לא אני-שיספרות או אנשים מקורבים לעולמה של ספרות, כי אם פקדי-בנקלשעבר ופקידי-מני-הל, שהוא כלכלן במקצועו.

(מנכ"ל כתר הוא יעקב פחטר, מי שהיה פקיד בכיר בבנק הפועלים ובחברת כלל, ואי-לו עורכה הראשי של ההוצאה הוא אישה-מינהל והכלכלן עמוס מרחיים, סגן מנכ"ל כתר לשעבר, וכנראה גם מועמד המערך לראשות העיר ירושלים בעתיד).

באורח פרדוקסאלי, ייתכן שזו גם הסיבה לכך שכתר, כמו הקונצרן התעשייתי הקפי-טאליסטי שהוא בעליה, "צברה" בשנים האחרונות הפסדים ניכרים. אם לעבוד כמו בנק או בקריימדיה מתקרבים לאלה של בנק — והכי וונה לבנק ישראלי, כמוכון — כי אז צריכים להיות מוכנים גם להפסדים שלא היו מביי-שים שום בנק ראוי לשמו. בישראל, כמוכון. מן הצד השני ניתן כמוכון לטעון כי השי-נתיים האחרונות לא האירו פנים גם למו"לים אחרים בארץ. שנהשנתיים של "בום" גדול, שלאחריו קול דממה דקה. אחרי האופוריה הגדולה — ייאוש אפור כשק. והכל כבר הח-

לו — ועדיין — מדברים על פשיטת-הרגל. בינתיים עוד לא פשט איש, כמרומה, את הרגל (אף כי כמה כבר פשטו יד, בצורה זו או אחרת). לפעמים רומה שגם האיזמים הרבים בפשיטת-הרגל אינם אלא תרגיל מתחכם, שמטרתו האמיתית היא לקצץ בשכרם של הסופרים ובמקדמותיהם, להיפטר מספרות-לשמה טרחנית (שירה, למשל), אלא אם כן טורח מתכבה ומצטייד באיזה פרס או באיזו מילגה — ורצוי כמוכון בשניהם — להזויל ככל האפשר את הוצאת ייצור הספר על-ידי הפעלת לחץ על רפוסים ובריכות, ובכלל לשמוט חובות או לפחות לדחות ככל האפשר את מועד פירעונם.

בקיצור: תרגילים פיננסיים, במגמה להי-קל מעל הלחץ. העובדה, מכל מקום, היא, שאיש עדיין לא פשט את הרגל (אדרבה, נרמה שאפילו צצו אי-אלה מו"לים קיוניים חדשים). היחד ששעריו נסגרו הוא, לפי שעה, שבוענו של נחום ברנע, כותרת ראשית, שלא הכל מצטי-ערים על היעלמותו הלא-אפתאומית מנופיי-חיינו.

ומי, אגב, היה אחד מבעליו של אותו שבו-עון ספקי-אליסטי ספקי-מקומוני-כאחסית-טי? — קונצרן כלל. כמוכון, בעליה של כתר. הוא בשיתוף עם ההסתדרות ועם ידיעות אחרונות.

מניות ובורסה

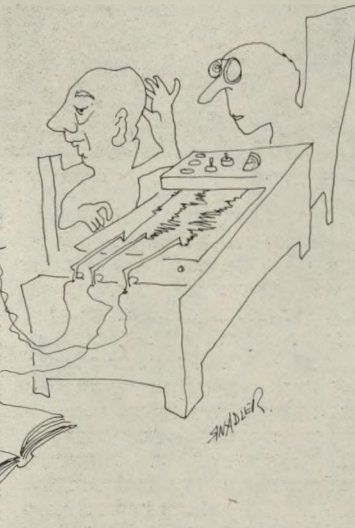
כן, עיקר שכחתי. כתר גם היתה הוצאת הספרים העברית הראשונה שיצאה ממניות בבורסה. אחרי הכל, האם ההבדל בין ספרים לנייר-ארוז, כפטר-פלאסטיק, משקאות טמפו או טמפונים ואמצעי-לחימה הוא הבדל המזונוט אותם? במבט קומריציאלי, אלה כאלה הם מוצרי-צריכה. לאחרים מהם יש שוק ויש ביקוש; לאחרים יש שוק אבל כבר אין ביקוש; וליתום — אין לא זה ולא זה. כך — מנקודת-ראותם של פקדי-בנק וסגני-מנכ"ל, שהיא, מטבעי-הדברים כמרומה, קיצרתי-טווח. שהרי אין futures כספרים. ול-כן, כשנלקעים לקשיי נזילות חייבים להנהיג מיט-טרחיטכון, הולכים אצל החלשים. והל-שים, מבחינתה של הוצאה ככתר. בהנהגתם של כלכלן ופקידי-בנק, יהיו תמיד קאנט ושר-פנהאואר, מוצרט ובאך, הלרדלי ומאלארמה ורבורה נארוו ויעקב שטיינברג, לא ספר על "בישול בלי מלח" או ספר (כבורו במקומו מונח) על "ירושלים לדור ודור", במיקרה הי-טוב, או הנקמה של ס. שאגאן, במיקרה הפי-חוט-טוב.

אגב, מיהו ס. שאגאן זה? ואני מתנצל מראש על בורותו של מי שאמור להיות פרר-פסור לספרות-עולם. מה לעשות, בורותם של רופוסורים אינה יפה ומוצדקת יותר מבורר-תם של הדיוטות.

וכך ועל-פי אותו הגיון, סוגרים את סדרת מעוף לסיפרי-עיון ואת סדרת יצירה ויצרה לדיבריי-ביות, שבעריכתו של מנחם ברני-קר, לאחר שפטר חתילה המצעותיה ה"אלי-טיסטיות" — מפי של הגב' רינה ליטוויץ (סידרת מחזות קלאסיים מתורגמים היתה רק אחת מהן). מחסלים את מדור השירה שבעריכת דויד ויינפלד, מפסיקים את הסדרות למוסיקה ולקולנוע, ורוחים את הצעתה של הגב' ניבה לניר, העורכת הקודמת של ההוצאה, לסידרת ביוגרפיות מחקריות. אחרי-כך, ככורך אגב, נפטרים גם ממנחם ברניקר, דויד ויינפלד, רינה ליטוויץ וניבה לניר, כמוכון. מי נפטר? המומחים, כמוכון. פקדי-הבנק לשעבר וידידו הכלכלן בעל האמביציות הפי-ליטיות.

הוצאות-ספרים לפי הדגם האמריקאי: לא עוד ספרים לשם תרבות, כי אם לשם גריפת רווחים. פקיד-בנק ומינהלן סוגרים מדורים לשירה, לעיון, לביקורת ולמוסיקה, מכינים את עורניהם ויוצאים לבורסה. האם אנחנו בדרך למכירת-החיסול של הספרות העברית?

הנימוק: חיסכון. נימוק כשר-למהדרין גם כשמדובר בספרות. אבל זאת לדעת: יש חי-סכון ויש חיסכון. בעיני ה"בוסים" של כתר אין זה מספיק שספר יכסה את עצמו ואף יכ-ניס להוצאה רווח צנוע (סידרת מעוף, למשל, בהחלט כיסתה את עצמה, ואף הכניסה רווחים

רוברט נדלר: בלי מילים

לא-גדולים). לא, פקיד-הבנקלשעבר והכלכי-לן-הפוליטיקאי-שלעתי-ידלבו אורשים יותר מזה. הם רוצים רווחים. רווחים. רווחים וברישי-רבת!

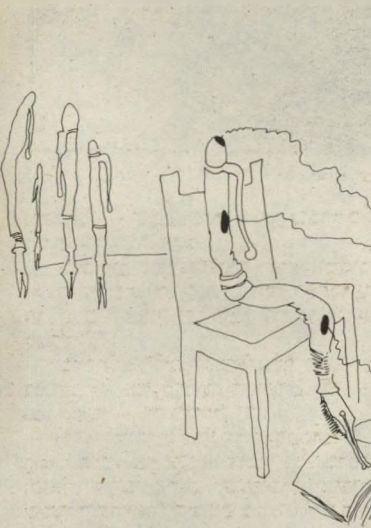
בעולמה של המו"לות העברית מן הטיפוס הישן לא היו לא בורסה ואף לא מניות, ול-פיכך גם לא מאזנים שנתיים מבוקרים המתי-פרסמים — הרשות לניירות ערך רואגת לכך — שנה-שנה. בעולמה של אותה ספרות גם לא פקדי-בנקי-מינהל הם שקבעו מה יזין את הנפש הציבורית ואת הנפשות האינדיבידוא-ליות של בני עמם וארצם.

שם, אז, היו רק אוהבי-ספרות ומשוגעים-לספרות ומצנאטים (ויסוצקי) וסופרים ומשר-רים גדולים, הנוטלים על עצמם טרחתה של מו"לות מתוך תחושת שליחות וייעוד — וכדי להבטיח להם לביתם לאחר שיסתלקו, חלילה, לעולם שכולו טוב או כולו רע (הכל לפי הדת והאמונה). והיו גם מו"לים שהם סוחרים קטנים, לפעמים מוצלחים ולפעמים שלומיאלים השולחים ידם כספר אולי בשל זיכרונות מכית אבא או סבא, או זיכרונות מהישיבה או מחנות-הספרים של השכונה, או סתם מפני שאין שום מישלחיד אחר בידם. והיה גם מיורחי, לא בצלאל, כי אם בעליה של הוצאת מיזרחי. שלא-מעטים מן הידועים והי-טובים כסופרי ישראל קנו בתשלומיו את הי-פיתות שלהם.

איש מכל הנזכרים-מעלה עוד לא זכה להי-פוך תנות לאופנת גברים ונשים ברחוב ראשי בכרך גדול, מקום שרמיה-שכירות בו הם מן הגבוהים במדינה, להנות-ספרים בת שלוש קומות, ולה אפילו קפטריה-מיסעדה במרתף! קידמה, "פרוגרס" בלע"ז, או, חלילה, ריי-אקציה בלע"ז? וככן, כמו שנאמר כאותה כריחה סקוטית

ידועה, הכל תלוי. ולאו דווקא בטיב המילוי. והפעם העימות גם אינו בין פקדי-בנקלש-עבר ובורסה ומניות ומחזוריהן וריידי-נדים לבין שוחרי-ספר ואנשי-ספרות מן העבר השי-גי.

כי תמיד ימצאו גם סופרים הנמשכים אל

הקלות הבלתי-נסבלת של החווה לטווח ארוך. לא עוד תשלומי תענית-אסתר של עם עובד או שמועות סף פשיטת-הרגל המתמדת של ספריית פועלים. לא עוד התמקחות עם בנו של אוהד זמורה הסימפטי על חוב כסך 100 שקל (המצב קשה, המצב קשה).

לא. הפעם כסף בשית הסרט הנע. עוד לא התחלת לכתוב וכבר אתה מקבל. יחסי "קח-תן" בין סופר לבין מו"ל. ולכן אך מיבעי הוא שסופרים כעמוס עזר, שעבד עשרות שנים כשרות זרים ובשירותם, או יצחק כהנר, שהי-בין את הפרינציפ מוקדם-יחסית בקאריירה שלו, ימצאו את מקומם דווקא בכתר.

איזו הוצאה אחרת בישראל היתה מממנת לכינור שנה שנה בניו-יורק כדי שיחזור משם עם פרוטוקולי.

אולי באמת רק פרוזה של יוסי קריים שהוציא, כמעט על חשבונו הפרטי בלבד, את אסופת שיריו של מרכי אבי-שאל, ספר שמרבית עותקיו עדיין מצויים-מתגלגלים היכן-שהוא במרתפי ההוצאה.

אבל יוסי קריים הוא, משוגע דבר, עורך ספרותי צנחני, ולא הוצאה מיסחרית "מאז-זנת", ולכן אין מביאים ממנו ראיה. והראיה, שלולא שמיטת-החובות (בעיקר ריבית מצטי-ברת וקנסות) שבה זכה באחרונה, היה הופך, מן הסתם, לנחשונם של המו"לים פושיטי-הר-גל. במילים אחרות: שוחרי-ספרות ולא סוחר-ספרות.

תסריט אפשרי

דווקא בשל מצבי-דברים זה שאותו ביקשנו לתאר, נשואות היום כל העיניים לכתר. לראות כיצד ייפול, או יקום, דבר בקריית-ספר שלנו.

